

Sprawozdanie
z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
za 2011 rok
oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania
Narkomanii za 2011 rok

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2011 rok został przyjęty Uchwałą Nr IV/25/11 Rady Gminy Sicienko z dnia 23 lutego 2011 roku, natomiast Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii Uchwałą IV /26/2011 Rady Gminy Sicienko z dnia 23 lutego 2011 r.

Zadania wynikające z obu programów były inicjowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku.

Obowiązek przyjęcia i realizacji ww. programów wynika z różnych aktów prawnych: pierwszy z ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 roku, Nr 70, poz. 473 z późn.zm.); drugi z ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2005 roku, Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.). Niemniej jednak zadania wynikające z obu ustaw są bardzo podobne, różni je jedynie rodzaj uzależnienia osób, do których są kierowane. Z tego też powodu niniejsze sprawozdanie obejmuje informacje o realizacji obu programów. Za takim ujęciem tematu przemawia dodatkowo fakt, że u sporej części populacji występuje tzw. „uzależnienie mieszane”, tzn. od alkoholu i od środków odurzających. Wobec takich osób podejmowane są działania wielokierunkowe w oparciu o dostępne narzędzia i zasoby zarówno z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi, jak i narkomanii.

Zadania wynikające z treści art. 4 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości (...):

- 1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej ,a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,

- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowych , a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- 4) wspomaganie działań instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- 5) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- 6) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie centrów integracji społecznej.

Zadania wynikające Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii:

- 1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo - rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- 4) wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów narkomanii,
- 5) pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

W oparciu o zadania wynikające z zapisów ustawowych oraz na podstawie diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych opracowanej dla Gminy Sicienko w roku 2010 przez Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych, uwzględniając posiadane zasoby instytucjonalne, kadrowe oraz możliwości finansowe Gminy Sicienko określono zadania szczegółowe na 2011 rok, które zapisano w postaci programów wymienionych na wstępie. Kluczem niniejszego opracowania są właśnie owe zadania szczegółowe.

Źródłem finansowania zadań zapisanych w gminnych programach są środki finansowe budżetu gminy pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Zadania wynikające z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu

1) Kontynuowanie działalności Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku

W ramach działań profilaktycznych i edukacyjnych kierowanych do dorosłej społeczności lokalnej powstał na terenie Gminy Sicienko **Rodziny Punkt Konsultacyjny**, który mieści się przy ul. Bydgoskiej 6. Jest on „pomostem”, który łączy mieszkańców Gminy z zakładami leczenia odwykowego. Zadaniem punktu nie jest samodzielne prowadzenie terapii uzależnienia od alkoholu, ale przede wszystkim zmotywowanie osoby uzależnionej lub współuzależnionej do podjęcia działań mających na celu rozwiązanie problemu a także wskazywanie możliwości „wyjścia” z trudnej sytuacji. Ważnym zadaniem było stworzenie takich warunków lokalowych i godzin otwarcia Punktu, które zagwarantowałyby dyskrecję osobom zgłaszającym się do niego.

Główne zadania RPK to:

- informowanie o możliwościach podjęcia leczenia w placówkach terapii uzależnień,
- całościowe rozpoznanie problemu zgłaszanego przez klienta,
- informowanie o możliwości pomocy oraz kompetencjach poszczególnych służb, które mogą zaangażować się w profesjonalną, systemową pomoc dla osoby uzależnionej lub jej rodziny,
- motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia leczenia w placówkach terapii uzależnień,
- udzielanie wsparcia pacjentom po zakończonym leczeniu odwykowym,
- uruchomienie interwencji, za zgodą osoby doznającej przemocy, w przypadku rozpoznania zjawiska przemocy domowej,

- udzielanie członkom rodzin dotkniętych przemocą porad prawnych i pomocy w kierowaniu spraw o znęcanie, alimentację itp. do Prokuratury i Sądu Rejonowego w Nakle,
- informowanie o miejscach, gdzie członkowie rodzin (ofiary przemocy) mogą uzyskać schronienie, pomoc materialną itp.,
- informowanie o możliwości pomocy i kompetencji poszczególnych służb z terenu gminy i innych instytucji, które mogą zaangażować się w profesjonalną, systemową pomoc dla osoby uzależnionej i jej rodziny,

Pani mgr Anna Stęplewska – Południak przyjmuje interesantów w każdy czwartek od godz. 14³⁰ – 16³⁰.

2) Prowadzenie grupy samopomocowej dla osób uzależnionych (AA) – finansowanie specjalisty.

Wiele lat doświadczeń w pracy z osobami uzależnionymi pokazuje, że przyznanie się przed samym sobą, że ma się problem jest najważniejszym krokiem w walce z nałogiem. Czasem wiele lat musi minąć nim człowiek sobie ten fakt uświadomi. Wówczas tak naprawdę zaczyna się walka z nałogiem, walka o siebie, rodzinę (jeżeli się ją jeszcze ma) i w rezultacie o życie. Dopóki bowiem człowiek udaje, że problemu nie ma, lub jest go nieświadomy wydaje mu się, że jest dobrze, czasem nawet w jakiś sposób jest szczęśliwy w swoim świecie.

Bardzo trudno jest namówić osoby próbujące wyjść z nałogu do uczestnictwa w takiej grupie, a tym bardziej skłonić je do systematyczności w tym zakresie.

Podstawowe zadania grup wsparcia obejmują:

- a) wzmocnienie motywacji do utrzymania abstynencji,
- b) propagowanie zdrowego trybu życia,
- c) uświadamianie zagrożeń płynących z powrotu do uzależnień,
- d) wzmocnienie wiary we własne siły,
- e) samodzielne podejmowanie trudnych decyzji i wyborów,
- f) nabycie umiejętności współżycia z innymi w społeczeństwie.

Grupa wsparcia obejmuje osoby, które przeszły terapię detoksykacyjną w Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych na Oddziale Leczenia Uzależnień w Świeciu lub innym Ośrodku uprawnionym do prowadzenia tego typu zajęć. Spotkania osób odbywają się w każdy piątek od godz. 14⁰⁰ do godz. 16⁰⁰. W grupie

uczestniczy średnio od 3 do 5 osób (max. może być 6), utrzymujących stałą abstynencję. Od roku 2010 grupę prowadzi Pani Marlena Papińska – certyfikowany terapeuta zatrudniony w Poradni Odwykowej w Bydgoszczy.

W tym miejscu warto wspomnieć, że część osób uczestniczy w grupach wsparcia poza terenem gminy (najczęściej w Bydgoszczy – Bydgoski Ośrodek Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Wojewódzka Poradnia Zdrowia Psychicznego w Bydgoszczy).

3) Finansowanie kosztów sądowych zgodnie z ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Ze środków profilaktyki ponosi się koszty badania osoby uzależnionej przez biegłego psychiatrę sądowego i psychologa w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu. W roku 2011 Sąd nie obciążał gminy Sicienka kosztami postępowań sądowych.

4) Finansowanie kosztów badania osób w przedmiocie uzależnienia przez biegłego psychiatrę sądowego i psychologa na potrzeby wniosków kierowanych do Sądu Rejonowego o wszczęcie postępowania w celu poddania się leczeniu przymusowemu.

W ramach gminnego programu sfinansowano koszty postępowania sądowego związanego ze złożeniem wniosku przez GKRPA do Sądu Rejonowego o zobowiązanie uczestnika do podjęcia leczenia odwykowego. Koszt złożenia wniosku wynosi 40 zł. GKRPA w Sicienku wniosła do Sądu 25 spraw.

5) Zakup materiałów i wyposażenia związanych z funkcjonowaniem Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego.

W 2011 roku w ramach ww. zadania zaprenumerowano czasopisma fachowe np. „Niebieska linia”, „Świat problemów” oraz magazyn psychologiczny „Charaktery”. Wskazana literatura zawiera niezbędne materiały do pracy oraz informacje o obowiązujących w profilaktyce trendach. Z czasopism korzystają członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz osoby zatrudnione w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym.

Zakupiono ponadto tablicę korkową, fliphard do pracy z grupą (AA) oraz stojaki na ulotki, które przekazano do:

- 1) Ośrodka Zdrowia w Sicienku,
- 2) Ośrodka Zdrowia w Kruszyńcu,

- 3) Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- 4) Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku ul. Bydgoska 6.

W ramach promocji lokalnych działań a także w celu udzielania pomocy mieszkańcom i usprawnienia pracy specjalistów w RPK zakupiono i zainstalowano telefon stacjonarny w RPK w Sicienku o numerze 52 587-13-83.

2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie

1) Finansowanie specjalisty w Punkcie Informacyjnym dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, działającym przy Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku, którego zasadniczym celem jest udzielanie fachowych porad osobom doświadczającym przemocy.

W ramach Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku działa Punkt Informacyjny dla Ofiar Przemocy Domowej.

Zadania Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy:

- dążenie do zmiany świadomości i postaw społecznych wobec zjawiska przemocy domowej,
- udzielanie porad,
- uświadamianie ofierze jej prawa o nietykalności osobistej,
- zmotywowanie poszkodowanej do podjęcia wszelkich działań zmierzających do poprawy własnej sytuacji życiowej,
- ścisła współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Punkt Informacyjny dla Ofiar Przemocy domowej prowadzi Pani **Danuta Ziółkowska** – certyfikowany specjalista ds. przemocy domowej. Przyjmuje interesantów w każdą środę w godzinach. 15³⁰ – 17³⁰. W ramach pracy w/w Punktu udzielono 120 konsultacji.

2) Finansowanie specjalisty w zakresie indywidualnych konsultacji dla osób doświadczających przemocy domowej.

W ramach pracy w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku Pani Marlena Papińska piątki w godz. 16⁰⁰-17⁰⁰ prowadzi konsultacje dla osób doświadczających przemocy

w rodzinie. Każdą osobę, dla której została sporządzona „Niebieska Karta” GKRPA zaprasza na spotkanie z terapeutą uzależnień Panią Marleną Papieską. Nie wszystkie osoby korzystają z tego zaproszenia. Trudność przyjscia do RPK polega na tym, iż większość kobiet lub innych członków rodziny nie jest gotowa na przekazywanie bolesnych i intymnych spraw osobie obcej obawiając się, że przekazywane informacje „dotrą” do sprawcy przemocy. Podczas różnych spotkań zachęcamy wszystkie osoby do korzystania z indywidualnych konsultacji. Dużą rolę w tym zakresie odgrywa GOPS w Sicienku, który ma bezpośredni kontakt z wymienionymi osobami.

3) Zakup i udostępnianie broszur, książek i ulotek o charakterze informacyjnym.

W ramach tego zadania zakupiono broszury, ulotki związane z profilaktyką uzależnień oraz dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które przekazano do GOPS-u, Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego, Ośrodków Zdrowia na terenie gminy oraz rodzicom podczas spotkań informacyjnych w szkołach. W ramach w/w zadania wykonano ulotki propagujące działalność Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego, które przekazano do:

- 1) Ośrodków Zdrowia,
 - 2) szkół na terenie gminy Sicienko,
 - 3) Domów kultury,
 - 4) Świetlic wiejskich,
 - 5) sklepów,
 - 6) GOPS,
 - 7) Posterunku Policji w Sicienku,
- oraz wywieszono na tablicach sołeckich.

4) Promocja ogólnopolskiego systemu pomocy ofiarom przemocy „Niebieska Linia” poprzez współfinansowanie telefonu zaufania, zgodnie z porozumieniem.

Gmina Sicienko od wielu lat partycypuje w kosztach finansowania telefonu „Niebieska linia” na podstawie zawartego porozumienia z Urzędem Marszałkowskim w Toruniu. Niebieska Linia –Telefoniczne Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie dyżuruje codziennie od 17⁰⁰-22⁰⁰ pod numerem telefonu 0-800-154-030.

W ramach ogólnopolskiej kampanii informacyjnej promującej działalność Ogólnopolskiego Telefonu Niebieska Linia przekazano do Ośrodków Zdrowia, GOPS, Policji

i na sołeckie tablice ulotki z informacją o działalności i numerze Ogólnopolskiego Telefonu „Niebieska Linia”.

5) Organizowanie zajęć edukacyjnych zwiększających świadomość rodziców w zakresie problematyki związanej z spożywaniem napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież w ramach tzw. „Akademii rodzica” oraz prowadzenie zajęć edukacyjnych zwiększających świadomość mieszkańców w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

W ramach powyższego zadania zorganizowane zostały spotkania edukacyjne dla mieszkańców Strzelewa, Zielonczyna, Teresina i Gliszcza. Spotkania prowadziła Pani Maria Jankowska-Polus wieloletni praktyk, socjoterapeutka, Trener Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Ogółem w/w spotkaniach wzięły udział 62 osoby.

3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych w szczególności dla dzieci i młodzieży

Picie alkoholu przez młodzież nie jest tylko trudnością wychowawczą, lecz staje się coraz większym problemem społecznym. Pijana młodzież stanowi zagrożenie dla innych mieszkańców, ale i również dla siebie nawzajem. Młodzi ludzie wiele czynów przestępczych dokonują pod wpływem alkoholu. Nawet jeśli po alkoholu nastolatek nie zrobi nic zabronionego przez prawo, to łatwo popada w problemy z nauką, rodzicami czy też rówieśnikami.

Przeciwdziałając zjawisku spożywania alkoholu przez młodzież GKRPA zrealizowała w Zespołach Szkół w Sicienku i Wojnowie dla uczniów wszystkich klas gimnazjalnych program profilaktyczny „NOE”. Jest to program profilaktyczny rekomendowany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie i skierowany do uczniów klas gimnazjalnych i klas I szkół ponadgimnazjalnych.

Zasadniczym celem programu jest zdobycie podstawowych wiadomości o uzależnieniu od alkoholu, współuzależnieniu, czynnikach predysponujących do sięgania po alkohol. Jego zadaniem jest zapobieganie stratom występującym z powodu używania substancji psychoaktywnych.

Ogółem w programie wzięło udział 233 uczniów.

Zgodnie z przedłożonym sprawozdaniem tylko 34 % uczniów klas gimnazjalnych nigdy nie spożywało alkoholu.

W ramach powyższego zadania zrealizowano także program profilaktyczny pod nazwą „ Nie pozwól ukraść swoich marzeń” w Zespole Szkół w Wojnowie. W programie udział wzięło około 110 uczniów i 10 nauczycieli.

W dniu 28 października 2011 na terenie Gminy Sicienko przeprowadzone zostało badanie dostępności alkoholu osobom nieletnim tzw. program interwencyjno-kontrolny – zakup kontrolowany. Badanie wykonało Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych z Warszawy. Niestety wyniki były zaskakujące. Na 29 skontrolowanych placówek tylko w trzech sprzedawca poprosił o okazanie dokumentu tożsamości i nie dokonał sprzedaży napojów alkoholowych. W związku z zaistniałą sytuacją GKRPA w Sicienku zwróciła się z pisemną prośbą do przedsiębiorców o nie sprzedawanie alkoholu osobom, które nie ukończyły 18. roku życia.

W ramach profilaktyki pierwszorzędowej skierowanej do dzieci i młodzieży w roku 2011 ogłoszono konkursy na:

- prowadzenie dziecięcych i młodzieżowych grup socjoterapeutycznych,
- prowadzenie pozalekcyjnych programów opiekuńczo - wychowawczych rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży, uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu,
- prowadzenie programów profilaktyczno wychowawczych pod nazwą „Spójrz inaczej”,
- realizację zajęć sportowych,
- organizację zajęć z zakresu przeciwdziałania agresji.

Organizatorami konkursów byli Wójt Gminy Sicienko oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Poprzez konkursy wyłoniono realizatorów ww. zajęć, o których będzie mowa w dalszej części opracowania.

1) Prowadzenie przez wykwalifikowaną kadrę socjoterapeutów dziecięcych i młodzieżowych grup socjoterapeutycznych – w tym zakup materiałów niezbędnych w realizacji zajęć.

Socjoterapia jest formą pomocy adresowaną do dzieci i młodych ludzi w okresie dorastania, borykających się z problemami osobistymi i trudnościami życiowymi.

W obszarze oddziaływań socjoterapeutycznych pozostają dzieci z zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością, agresją, zahamowaniem, niską samooceną, nieśmiałość, dzieci mające problemy szkolne wynikające z parcjalnych deficytów bądź z zaniedbania środowiska.

Bardzo często u podłoża zaburzeń zachowania leżą właśnie czynniki środowiskowe. Wiele dzieci kierowanych na socjoterapię pochodzi z rodzin dysfunkcyjnych, gdzie zaburzona jest komunikacja pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny lub w rodzinach występuje problem uzależnienia, przestępczości czy niewydolności wychowawczej rodziców. Obecnie coraz częściej dochodzi jeszcze problem bezrobocia i trudności materialnych. Stąd działania socjoterapeutyczne należy zawsze rozpocząć od postawienia diagnozy, która ma polegać na rozpoznaniu trudności dziecka, analizie zaburzeń w jego relacjach ze światem. W tym celu można wykorzystać wywiady z rodzicami i wychowawcą dziecka, obserwację sytuacji dziecka, w których dziecko najczęściej przebywa.

Zadaniem socjoterapii jest więc wspomaganie dzieci i młodzieży w rozwoju i pojmowaniu rzeczywistości poprzez realizację celów rozwojowych, edukacyjnych i terapeutycznych.

Pierwszy etap to okres powstawania grupy. Służy on poznaniu się uczestników, opracowaniu reguł i norm grupowych, tworzeniu atmosfery wyzwalającej pozytywne relacje interpersonalne. Dlatego też pierwsze spotkania koncentrują się wokół zabaw i ćwiczeń pozwalających na integrację grupy, budowanie zaufania i poczucia bezpieczeństwa.

Drugi etap to właściwa praca z grupą. Polega na realizacji zaplanowanych celów terapeutycznych, edukacyjnych, rozwojowych.

Ostatni etap jest przygotowaniem do zakończenia wspólnej aktywności i spotkań w grupie, jest podsumowaniem nabytych umiejętności. To etap, w którym uczestnicy udzielają sobie pozytywnych wzmocnień w sferze uczuć, informacji zwrotnych podnoszących poczucie własnej wartości, obdarowują się "podarkami" /rysunki, laurki itp./

W 2011 roku 5 osób prowadziło 6 grup socjoterapeutycznych, w których uczestniczyło 60 dzieci.

Nazwa szkoły	Liczba godzin (tygodniowo)	Liczba grup	Liczba uczestników zajęć
Szkoła Podstawowa w Kruszynie	2	1	9
Szkoła Podstawowa w Samsiecznie	4	2	21
Szkoła Podstawowa w Strzelewie	4	2	20
Zespół Szkół w Wojnowie	2	1	10

Razem	12	6	60

Na potrzeby zajęć socjoterapeutycznych zakupiono materiały papiernicze (papier szary, kolorowy, plastelinę, wycinanki, markery, pisarki farby itp.).

2) Realizacja we wszystkich szkołach kwalifikowanych programów profilaktyczno – wychowawczych.

Najbardziej popularnym programem profilaktyczno – wychowawczym realizowanym w szkołach gminy Sicienko jest program pn. „Spójrz inaczej”. Jest to autorski program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla uczniów wszystkich klas szkoły podstawowej i gimnazjum, opracowany przez A. Kołodziejczyka, E. Czerniewską i T. Kołodziejczyka. Został opublikowany w roku 1993 i od tej pory realizowany jest na terenie całego kraju. Jest to program rekomendowany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jego skuteczność została potwierdzona na podstawie badań. Program zawiera scenariusze zajęć do systematycznej pracy z wszystkimi klasami w ciągu całego roku szkolnego. Celem zajęć jest nauczenie dzieci rozumienia siebie i innych, lepszego radzenia sobie z różnymi problemami, umiejętności współzycia z innymi i znajdowanie oparcia w trudnych sytuacjach, tak aby w przyszłości nie sięgać po środki uzależniające.

Program obejmuje pięć działów tematycznych:

- Przeżywanie i wyrażanie uczuć i emocji.
- Budowanie poczucia własnej wartości.
- Funkcjonowanie w grupie.
- Rozwiązywanie problemów i konfliktów.
- Dbanie o swoje zdrowie i profilaktyka uzależnień.

Większość treści zawartych w programie dotyczy zagadnień typowo wychowawczych (nauka dialogu, współpracy w klasie, odważnego wyrażania swoich poglądów, prezentowania wartości i wspólnego analizowania konkretnych sposobów ich realizowania w relacjach międzyludzkich). Uzupełnione są one treściami profilaktycznymi związanymi z używaniem trujących i zmieniających świadomość substancji.

Odpowiednie przeszkolenie do realizacji ww. programu posiada 27 osób z terenu gminy Sicienko. W 2011 roku zajęcia realizowały tylko 4 osoby.

Nazwa szkoły	Liczba osób przeszkolonych	Liczba osób realizujących program	Liczba grup	Liczba uczestników zajęć
Zespół Szkół w Sicienku	8	0	0	0
Zespół Szkół w Wojnowie	4	0	0	0

Szkoła Podstawowa w Kruszynie	7	2	2	34
Szkoła Podstawowa w Samsiecznie	5	0	0	0
Szkoła Podstawowa w Strzelewie	2	2	2	25
Szkoła Podstawowa w Trzemiętowie	1	0	0	0
Razem:	27	4	4	59

- 3) **Prowadzenie zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży oraz zajęć uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu realizowanych w placówkach szkolnych, świetlicach wiejskich, domach kultury.**

W roku 2011 zajęcia rozwijające zainteresowania dzieci i młodzieży realizowane były w następujących placówkach:

Nazwa placówki	Nazwa zajęć	Liczba grup	Liczba uczestników zajęć
Szkoła Podstawowa w Kruszynie	Zespół wokalny Kruszynki	1	20
Szkoła Podstawowa w Samsiecznie	Chodź pomaluj mój świat	1	12
	Harcerstwo	1	22
Szkoła Podstawowa w Strzelewie	W krainie plastyki	1	7
	Zaczarowana kurtyna	1	9
	Harcerstwo	1	19
Świetlica Wiejska w Gliszczu	Raz dwa trzy Baba Jaga patrzy	1	19
Zespół Szkół w Wojnowie	Moja przygoda z origami	1	12
Szkoła Podstawowa w Trzemiętowie	Grupa taneczna	1	14
Razem		9	134

Zajęcia pozalekcyjne realizowało 9 osób w 9 grupach. W zajęciach uczestniczyło 134 dzieci z terenu gminy Sicienko, głównie uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów.

- 4) **Wspieranie działalności świetlicy środowiskowej w Sicienku, w tym dożywianie dzieci uczestniczących w zajęciach socjoterapeutycznych oraz zakup materiałów niezbędnych do realizacji zajęć.**

W roku 2008 rozpoczęła działalność świetlica środowiskowa w Sicienku. Celem jej działalności jest objęcie dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych opieką oraz zajęciami edukacyjnymi i profilaktycznymi.

Świetlica ma służyć dzieciom i młodzieży szukającym azylu, wsparcia, pomocy oraz atrakcyjnego i spokojnego miejsca spędzania czasu wolnego.

Realizowane zadania:

- edukacyjne: odrabianie lekcji, wyrównywanie zaległości w nauce,

- organizacja czasu wolnego: gry i zabawy, uczestnictwo w imprezach kulturalnych, np. koncertach, wystawach,
- wspieranie rozwoju zainteresowań i zdolności plastycznych, teatralnych, muzycznych,
- zwiększanie kultury osobistej np. poprzez naukę zasad zachowania przy stole, naukę higieny,
- działania na rzecz świetlicy, np. dbanie o wystrój placówki,
- działania na rzecz środowiska lokalnego, np. współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytucjami oraz organizacjami działającymi na rzecz innych społeczności, współpraca z rodzicami (opiekunami prawnymi), szkołami, GOPS, GKRPA oraz innymi osobami i instytucjami,
- zajęcia specjalistyczne, np. socjoterapeutyczne,
- wycieczki i wyjazdy wakacyjne o charakterze turystyczno-rekreacyjnym,
- dożywianie.

W związku z tym, że w świetlicy środowiskowej nie prowadzono zajęć socjoterapeutycznych nie finansowano dożywiania dzieci oraz zakupu materiałów niezbędnych do realizacji zajęć socjoterapeutycznych.

5) Zorganizowanie dla dzieci ferii zimowych.

W roku 2011 ze środków profilaktyki częściowo sfinansowano zajęcia organizowane w czasie ferii zimowych (wynagrodzenie realizatorów). W poszczególnych szkołach sfinansowano następującą liczbę 160 godzin zajęć:

- Zespół Szkół w Sicienku – 40 godzin,
- Zespół Szkół w Wojnowie – 40 godzin,
- Szkoły Podstawowe w Kruszynie, Samsiecznie, Strzelewie, Trzemiętowie – po 20 godzin.

Każda ze szkół przedłożyła plan organizacji ferii zimowych.

Koszty wyjazdów np. do kina, na basen, muzeum itp. sfinansowało Biuro Obsługi Szkół Samorządowych w Sicienku.

Z ferii w placówkach szkolnych skorzystało 358 uczniów.

6) Zorganizowanie i sfinansowanie dla dzieci uczestniczących w dziecięcych i młodzieżowych grupach socjoterapeutycznych letniego obozu terapeutycznego.

W miesiącu lipcu 2011 roku zorganizowano 10-dniowy obóz socjoterapeutyczny w nadmorskiej miejscowości Dźwirzyno w Ośrodku Kolonijno-Wypoczynkowym „Rejal” dla 35 dzieci i młodzieży z terenu Gminy Sicienko w wieku od 10 – 16 lat.

W obozie uczestniczyły dzieci i młodzież wytypowane przez socjoterapeutów w nagrodę za całoroczne uczestnictwo w zajęciach socjoterapeutycznych, realizowanych w szkołach oraz świetlicach wiejskich na terenie Gminy Sicienko. Udział w obozie jest podsumowaniem całorocznej pracy, stanowi też kontynuację socjoterapeutycznych oddziaływań ujętych w autorskich programach terapeutów.

Celem obozu było nauczenie dzieci aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego w atmosferze przyjaźni, zrozumienia, szacunku i tolerancji.

Dzieci mogły zaspokoić swoje potrzeby emocjonalne, rozwojowe i psychologiczne. Organizowany proces socjoterapeutyczny umożliwił:

- integrację grupy,
- zapewnienie uczestnikom poczucia bezpieczeństwa i akceptacji,
- tworzenie sytuacji sprzyjających wyrażaniu oraz rozpoznawaniu i nazywaniu uczuć,
- uświadomienie dzieciom, jak można sobie radzić w sytuacjach trudnych,
- odkrywanie własnych możliwości twórczych,
- rozwijanie ciekawości poznawczej,
- uwrażliwienie na piękno przyrody poprzez różne formy aktywności ruchowej (piesze wycieczki).

7) Finansowanie kosztów pracy psychologa zatrudnionego w placówkach szkolnych.

W ramach powyższego zadania zawarto umowę z Panem Maciejem Stobrawą – z Centrum Pomocy Psychologicznej DELTA w Bydgoszczy. Pan Stobrawa świadczy usługi psychologiczne w szkołach gminy Sicienko. Miesięczny wymiar pracy psychologa wyniósł 40 godzin.

Harmonogram pracy psychologa w szkołach:

Wtorek		Piątek		Środa	
Strzelewo	10 ³⁰ - 12 ⁰⁰	Kruszyn	8 ³⁰ - 10 ⁰⁰	Wojnowo	9 ⁰⁰ - 10 ³⁰

Główne obszary podejmowanych działań:

- ✓ przeprowadzanie wywiadów z wychowawcami uczniów, w celu określenia ich aktualnego sposobu funkcjonowania w szkole oraz ogólnej sytuacji domowej,
- ✓ spotkania z rodzicami związane z analizą środowiska rodzinnego, historią rozwoju dziecka, ustaleniem zasad współpracy, udzielaniem porad wychowawczych,
- ✓ zajęcia indywidualne z uczniami o charakterze terapeutycznym,
- ✓ konsultacje z wychowawcami dotyczące opracowania programu dalszych oddziaływań wobec uczniów,
- ✓ konsultacje z dyrektorem i nauczycielami w sprawie bieżących problemów i możliwości ich rozwiązania.

Najczęściej zgłaszane problemy:

- ✓ negatywny wpływ sytuacji domowej na funkcjonowanie dziecka (alkoholizm rodziców, trwały konflikt między rodzicami),
- ✓ poczucie niskiej wartości,
- ✓ konflikty z rówieśnikami,
- ✓ kłopoty w relacjach rówieśniczych (przyjaźń, partnerstwo, koleżeństwo, pierwsza miłość, zachowania seksualne),
- ✓ niskie poczucie własnej wartości,
- ✓ podejrzenia stosowania przemocy domowej,

Ponadto psycholog brał udział w spotkaniach:

- ✓ z rodzicami – które miały charakter wywiadu, wsparcia, poradnictwa, interwencji, edukacji,
- ✓ z nauczycielami – które miały charakter wywiadu, konsultacji, wsparcia, interwencji.

8) Udział w kampaniach promujących zdrowy styl życia.

W roku 2011 Gmina Sicienko po raz kolejny przystąpiła do kampanii „**Zachowaj Trzeźwy Umysł**”. Jest to ogólnopolska kampania społeczna pod patronatem Ministra Edukacji Narodowej i Ministra Sportu i Turystyki. Była to 11. kampania realizowana przez młodzież szkolną z Zespołu Szkół w Wojnowie, Sicienku oraz Szkół Podstawowych

w Kruszynie, Samsiecznie, Strzelewie i Trzemiętowie. Kampania rozpoczęła się w kwietniu i zakończyła w grudniu. Każda szkoła, która przystąpiła do Kampanii miała swój własny harmonogram działań. Wszystkim osobom prowadzącym merytoryczny nadzór nad zajęciami edukacyjnymi i konkursami przekazano certyfikaty potwierdzające nadzór nad przebiegiem Kampanii. Z terenu gminy Sicienko nagrody otrzymało 6 uczniów.

W roku 2011 Gmina Sicienko do ogólnopolskiej kampanii „**Postaw na rodzinę**”. W powyższe zadanie bardzo aktywnie włączyły się wszystkie świetlice i Domy Kultury działające na terenie Gminy Sicienko. Dzięki pomocy, pracy oraz dużemu zaangażowaniu pracowników Gminnego Ośrodka Kultury w Sicienku, Rad Sołeckich udało się zorganizować dla mieszkańców poszczególnych sołectw wiele sympatycznych imprez, których celem była przede wszystkim integracja mieszkańców, wzmocnienie więzi rodzinnych jak i również możliwość zagospodarowania czasu wolnego. Lokalne imprezy, pikniki, ogniska, spotkania, zabawy dla dzieci to najważniejsze działania skierowane do różnych grup wiekowych.

Kampania „Postaw na rodzinę” była wspólnym przedsięwzięciem Gminnego Ośrodka Kultury, Urzędu Gminy, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i na terenie Gminy Sicienko była realizowana po raz pierwszy. To wspólne działanie w tak ważnej sprawie znalazło swe podsumowanie w raporcie w ogólnopolskiej kampanii „Postaw na rodzinę”, który zawiera informacje o imprezach organizowanych w ramach Kampanii.

W ramach kampanii ponadto ogłoszono konkurs fotograficzny pod nazwą „Rodzina- mój skarb”.

9) Realizacja wśród dzieci i młodzieży programu przeciwdziałania agresji

W 2011 roku zajęcia realizowały 3 osoby:

Nazwa szkoły	Liczba godzin (tygodniowo)	Liczba grup	Liczba uczestników zajęć
Szkoła Podstawowa w Kruszynie	2	1	8
Szkoła Podstawowa w Samsiecznie	2	1	6
Zespół Szkół w Wojnowie	2	1	10
Razem	6	3	24

10) Finansowanie spektakli teatralnych dla dzieci i młodzieży na temat wiedzy o szkodliwości alkoholu i innych zagrożeniach.

Co roku ze środków profilaktyki finansowane są spektakle teatralne dotyczące szeroko pojętej profilaktyki uzależnień. W 2011 roku z tej formy przekazu skorzystała Szkoła Podstawowa w Samsiecznie.

11) Przeprowadzenie wśród dzieci i młodzieży programu przeciwdziałania agresji.

Program ART jest jednym z najbardziej skutecznych programów przeuczenia zachowań agresywnych i przemocowych dzieci, młodzieży i osób dorosłych na zachowania pożądane, prospołeczne. Jest programem zaakceptowanym i rekomendowanym przez MEN. Jest to program wielostronnej interwencji skierowanej na zmianę zachowania młodzieży niedostosowanej. Badania psychologiczne dowodzą, że osoby niedostosowane społecznie wykazują szereg braków w kontaktach z innymi, nie panują nad emocjami, nie radzą sobie z lękiem, gniewem, agresją. Niedostosowanie do życia zgodnie z normami, w tym agresja, jest więc przejawem deficytu umiejętności zachowań społecznych. Certyfikowanymi trenerami w/w programu zostało z terenu gminy 5 nauczycieli.

Program realizowano w następujących szkołach:

Szkoła	Liczba grup	Liczba uczestników zajęć
Szkoła Podstawowa w Kruszyńcu	1	9
Szkoła Podstawowa w Samsiecznie	1	6
Zespół Szkół w Wojnowie	1	8
Razem	3	23

12) Przeprowadzenie szkolenia dla nauczycieli, pedagogów w zakresie rekomendowanych przez PARPE programów profilaktycznych

W roku 2011 przeprowadzono szkolenie dla 11 nauczycieli w zakresie realizacji programu profilaktycznego „UNPLUGGED” – Bez wspomaganie. Program przeznaczony jest dla uczniów w wieku 12-14 lat oraz uczniów I klas gimnazjum.

Celem programu jest ograniczanie inicjacji używania substancji psychoaktywnych (alkohol, tytoń, narkotyki) a także opóźnienie przejścia od fazy eksperymentalnego ich używania do fazy używania problemowego. Z tej formy szkolenia skorzystało 11 nauczycieli.

Nazwa szkoły	Liczba osób
ZS Wojnowo	3
ZS Sicienko	2
SP Strzelewo	2
SP Trzemiętowo	2
SP Kruszyn	2
SP Samsieczno	0

4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych

1) Organizacja i sfinansowanie szkolenia dla wszystkich podmiotów gospodarczych na temat przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości

W ramach powyższego zadania w miesiącu maju 2011 roku zorganizowano dla wszystkich sprzedawców napojów alkoholowych z terenu Gminy Sicienko szkolenie poświęcone zapisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

5. Kontrola przestrzegania zasad obrotu napojami alkoholowymi

W ramach powyższego zadania GKRPA, na podstawie upoważnienia wydanego przez Wójta Gminy kontroluje placówki handlowe pod kątem zachowania przez nie wymogów formalnych, czyli:

- a) posiadania przez przedsiębiorcę zezwolenia na sprzedaż określonych rodzajów napojów alkoholowych,
- b) wniesienia opłaty za zezwolenie,
- c) przestrzegania zasad i warunków określonych w zezwoleniu, tj.:
 - godzin otwarcia placówek handlowych,
 - uwidocznienia informacji o szkodliwości spożywania alkoholu zgodnie z art. 13 ustawy o wychowaniu w trzeźwości,
 - przestrzegania zakazu sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim i nietrzeźwym, na kredyt i pod zastaw.

W 2011 roku skontrolowano 10 placówek. Na podstawie przedłożonych protokołów nie stwierdzono w powyższych placówkach uchybień, co nie oznacza, że jest idealnie albowiem jest przyzwolenie właścicieli sklepów na spożywanie alkoholu, najczęściej piwa

przez klientów w obrębie placówek handlowych lub też w samej placówce handlowej. W trakcie kontroli nie stwierdzono sprzedaży alkoholu nieletnim lub nietrzeźwym. Nie stwierdzono też sprzedaży napojów alkoholowych bez wymaganego prawem zezwolenia. Zgodnie z podpisanym porozumieniem pomiędzy Komendą Miejską Policji w Bydgoszczy a Wójtem Gminy Sicienko kontrolą objęte zostały także placówki handlowe mieszczące się na Osowej Górze (sklep NETTO i sklep monopolowy przy ul. Dolnej Waleniowej).

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku

Za realizację gminnego programu Profilaktyki odpowiedzialna jest Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku.

Wójt Gminy Sicienko, zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, powołał Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (zwaną dalej GKRPA lub gminną komisją). Zgodnie z art. 4 ust. 4 ww. ustawy w skład gminnej komisji wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki.

W skład gminnej komisji wchodzi 4 osoby:

- Pani Jadwiga Jarosz - Inspektor Urzędu Gminy – przewodnicząca,
- Pani Anna Rudniak – Dyrektor BOSS w Sicienku – członek,
- Pani Wiesława Strzelecka - pracownik socjalny GOPS w Sicienku – członek,
- Pani Małgorzata Wojnowska – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Kruszynie – członek.

Praca komisji opiera się na rocznym planie oraz regulaminie pracy. Z każdego posiedzenia sporządza się protokół oraz listę obecności. Posiedzenia robocze komisji zwołuje jej przewodniczący. Odbywają się one przynajmniej raz w miesiącu w godzinach popołudniowych.

W poszczególnych miesiącach liczba odbytych posiedzeń wyniosła:

<i>Miesiąc</i>	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Razem
<i>Liczba posiedzeń</i>	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	15

Postępowanie w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu:

Na mocy art. 4 ust. 3 ustawy oraz art. 25 i 26 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi na gminnych komisjach spoczywa obowiązek podejmowania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby

uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Postępowanie powyższe dotyczy osób uzależnionych, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy lub systematycznie zakłócają spokój i porządek publiczny. Natomiast dzieci osób uzależnionych od alkoholu, dotknięte następstwami nadużywania alkoholu przez rodziców uzyskują bezpłatną pomoc psychologiczną i socjoterapeutyczną. Pomoc niesiona dzieciom przez osoby lub instytucje może być udzielona wbrew woli rodziców lub opiekunów będących w stanie nietrzeźwym (art. 23 ustawy).

Do zadań gminnej komisji w powyższej kwestii należy:

- przyjęcie zgłoszenia o przypadku wystąpienia nadużywania alkoholu,
- wystąpienie do instytucji (GOPS, Policja) z prośbą o sporządzenie wywiadu środowiskowego,
- wezwanie do Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego na rozmowę osobę, co do której wpłynęło zgłoszenie.

W przypadku braku u osoby uzależnionej motywacji do podjęcia leczenia odwykowego GKRPA podejmuje kolejne działania, a mianowicie:

- skierowanie na badanie przez biegłego, w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia,
- złożenie wniosku w Sądzie Rejonowym wraz z odpowiednią dokumentacją w celu wydania wyroku.

Zadania wynikające z Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii

1) Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem środków psychoaktywnych i możliwości zapobiegania zjawisku narkomanii.

Zadanie zostało zrealizowane poprzez:

- a) prowadzenie zajęć edukacyjnych zwiększających świadomość rodziców lub opiekunów w zakresie problematyki związanej z używaniem środków psychoaktywnych.
- b) prowadzenie zajęć edukacyjnych zwiększających świadomość mechanizmów uzależniania się dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej.

W Zespole Szkół w Wojnowie Pan Robert Rejniak z Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii przeprowadził warsztaty dla uczniów wszystkich klas szkoły podstawowej i gimnazjum obejmujące zagadnienia używania przez młodzież środków psychoaktywnych oraz alkoholu. Warsztaty były prowadzone dla różnych grup i dostosowane do wieku uczestników.

2) Finansowanie w sposób stały powstałych sekcji sportowych, organizujących czas dzieci i młodzieży wokół aktywności sportowej

Zajęcia sportowe są organizowane już od wielu lat. Mają one być dla młodych ludzi alternatywą spędzania czasu wolnego, a także umożliwiać rozwój fizyczny. W 2011 roku sekcje sportowe funkcjonowały w 3 szkołach.

Nazwa szkoły	Liczba grup	Liczba uczestników zajęć
Zespół Szkół Wojnowo – dyscyplina – piłka nożna	1	15
Szkoła Podstawowa w Strzelewie – dyscyplina - piłka siatkowa	1	17
Zespół Szkół Sicienko – dyscyplina: mini piłka ręczna, mini piłka nożna	1	44
Zespół Szkół w Sienku – dyscyplina - zapasy	1	24
Razem	4	100

3) Zakup materiałów niezbędnych do realizacji programu – broszury, ulotki, książki, plakaty, materiały biurowe, nagrody itp.

W 2011 roku ze środków przeciwdziałania narkomanii zakupiono ulotki ”Dopalacze koniec problemu”, które zostały przekazane rodzicom podczas zebrań w szkołach.

W celu przeprowadzenia zajęć z młodzieżą nt. współczesnych zagrożeń zakupiono dla nauczycieli panel edukacyjny obejmujący tematykę 6 współczesnych zagrożeń: dopalacze, narkotyki, alkohol, przemoc, uzależnienie od komputera, prostytutka . Zakupione informacje zawierały materiały edukacyjne dla rodziców .

Na realizację opisanych powyżej zadań wydano **144.238,56 zł**, w tym:

- 131.578.08 zł – Gminny Program Profilaktyki,

- 12.660,48 zł - Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii.

Opracowanie: GKRPA, 20.02.2012r.